

מראי מקומות - מועד קטן

כא:

- א. ואינו יושב במקום המנחמין אלא במקום המתנחמין
ע' בהערות להגרי"ש שהביא שיש מי שמביאים ראי' מכאן דאבלים אינם אומרים להדדי "המקום ינחם אתכם וכו'", ולמשל באבלים היושבים בבית א', ובלילה כ"א הולך לישון בביתו, שאינם אומרים המקום וכו', שהרי אבלים אינם "מנחמים", אלא "מתנחמים", כמבואר כאן. אבל אמר לדחות הראי', די"ל אף בסוגיין דמתחלה מנחמים האבלים אחרים, ורק אח"כ יושבים אצל האבלים, ולא משום שאין אבלים יכול לנחם, אלא כדי שהמנחמים ינחמוהו ג"כ.
- ב. מדבר עמו תנחומין
אי' בהערות להגרי"ש דלכא' משמע מלשון הגמ' דמי שפגע באבל אחר השבעה תוך ל', שמחוייב לדבר עמו תנחומין. אבל הביא מש"כ המאירי דאם רצו מדבר עמו תנחומין, וא"כ מבואר דאינו מחויב.
- ג. ואינו שואל בשלומו
ובגדר מה נחשב שאלת שלום, אי' בהערות להגרי"ש דהרבה מקילים דלא אסרו רק שאלת שלום, אבל לומר גוט מארגן מתירים, ויסודם ממנהג שמובא כבר בראשונים שהקלו בזה. וע"ע בהליכות שלמה (תפלה, י"ח, י"א), דאף דמותר לאבל לומר בקידוש לבנה "שלום עליכם" אף תוך שבעה, אבל אחרים אפשר שטוב יותר שלא יאמרו לאבל כל זמן אבלותו. אולם בארחות הלכה שם אי' דבעל פה הורה לשואלים שאינם צריכים לחוש לזה.
- ד. אבל מדבר עמו מן הצד
פרש"י, שאומר לו תנחם, ואינו מזכיר שם המת. ומה דמבואר מדבריו דבדרך כלל מזכירין שם המת בתנחומין, כ' בהערות להגרי"ש דמובן מאד לפי דעת הרמב"ם דהדין ניהוים אבלים הוא גם לנחם המת. וכלשון רש"י פסק השו"ע (יו"ד שפ"ה, ב'), ולכן תמה הגרי"ש על מה שאיננו נוהגין לנחם אבלים ע"י אמירת שם הנפטר.
- ה. בא ממקום קרוב מונה עמהן
כ' תוס' דמקום קרוב היינו י' פרסאות. וביאר הרא"ש (ס' ל"ח) דשיעור י' פרסאות הוא משום דזהו מהלך חד יומא, וכיון דאי שמע הוי מטי הכא בחד יומא, כמאן דאיתי' בהדיא דמי. ויש לע', בזמננו דשייך ליסע הרבה יותר מ' פרסאות ביום, האם עדיין רק בתוך י' פרסאות חשוב מקום קרוב, או דלמא השיעור תלוי במה שיכול ליסע בחד יומא. וכ' הערוך השלחן (יו"ד שפ"ה, י"ז), "ונראה דעכשיו שנתרבו מסילות הברזל ונוסעים במהירות גדול, מקרי מקום קרוב כל שביכולת לבא ביום אחד על המסילה, דזיל בתר טעמא, וכמדומני שכן מורין עתה הלכה למעשה". וע"ע בחלקת יעקב (יו"ד רכ"א) שהביא דעות בזה לכאן ולכאן, ומסיק כדברי הערה"ש, וכ' דכיון דשיעור זה אינו כגזה"כ, אלא כשהרא"ש הביא השיעור הביא גם טעמו עמו, א"כ יכולים לומר זיל בתר טעמא, ולכן הכל תלוי בשיעור דחד יומא.
- ו. מונה עמהן
כ' הרא"ש (ל"ח) "צריך להיות שלא ידע שמת המת עד בואו אל אחיו, דאם נודע לו ביום השני, והתחיל להתאבל, לא מסתבר כלל שיקצר אבילותו בשביל שבא אל אחיו, אבל בשלא התחיל כלל, ובא אל אחיו, מחשבינן ל' כאילו התחיל להתאבל עמהם". אבל הרמב"ן (בתורת האדם, הובא בטור יו"ד שפ"ה, ט') כ' "שאין חילוק בין אם זה הבא שמע מיתת המת באותו מקום שהי' שם תחלה, בין אם שמע עליו באותו מקום שנכנס שם, בין אם לא שמע עד שמצא האבלים בביתם". ולדינא, פסק השו"ע (שם, ט') כדעת הרא"ש.
- ז. והוא שיש גדול הבית בבית
כ' הרא"ש (ל"ט) בשם הרי"ף גיאות דגדול הבית היינו ההוא דסמיך ביתא עלוי, וגרידי כולהו בתרי, ל"ש בן קטן ולא שנא אח קטן. אבל מדברי הריטב"א לכא' לא משמע כן, שהרי כ' "ואי זהו גדול הבית, פירשו גדול המשפחה, כלומר גדול האבלים המתאבלים באבל הזה, וצ"ע אשה, כגון האם או אחותו הגדולה, אם היא חשובה גדול הבית".